

KNJIŽEVNOST

Iz slovenske geografske književnosti

Krajevni leksikon Slovenije. II. knjiga. Jedro osrednje Slovenije in njen jugovzhodni del. S sodelovanjem Franceta Planine in Živka Šifrerja pripravil in uredil Roman Savnik. DZS, Ljubljana 1971. 705 str. + mapa z 9 zemljevidi. 4°.

Razmeroma hitro je za prvo knjigo tega pomembnega repertoarja slovenskih krajev izšla njegova zajetna druga knjiga. Vsebinsko zajema srce Slovenije, Ljubljano z njenimi občinami, domžalsko in kamniško občino ter večji del Dolenjske z Belo krajino.

Kakor v prvi knjigi je tudi tu v uvodoma pri vsaki občini podan splošen pregled, ki zgoščeno opisuje zemljepisne in geološke razmere, arheološke najdbe, prometno, gospodarsko in družbeno strukturo, zgodovino NOB, prosvetno dejavnost in glavne kulturnozgodovinske spomenike. Opisi krajev se drže v glavnem metode, ki se je v okviru možnosti izkazala kot uspešna že v prvi knjigi, vendar so smotrno razširjeni. Bolj kot v prvi knjigi so upoštevane šole s svojo zgodovino in pomembnejše cerkve s svojimi umetniškimi zakladi. Če primerjamo opise krajev s tistimi v starem Krajevnem leksikonu dravske banovine, nas prijetno preseneča, da so čestokrat mnogo obsežnejši in tehtnejši. Kar na slepo sem primerjal nekaj teh opisov: Dobljče imajo v novem leksikonu skoraj za dve tretjini več besedila, Grosuplje petkrat več, Nevlje trikrat več, Gradac trikrat, Sodražica skoraj štirikrat, Trebnje nad trikrat več. Marsikateri naš kraj je tako prvič dobil majhno topografsko in kulturnogeografsko monografijo.

Posebno pozornost zasluži opis Ljubljane in njenih občin, ki obsega sam 148 strani. Monografija mestnega jedra (51 strani), delo odličnega poznavalca Ljubljane profesorja Silva Kranjca, je danes vsekakor najboljši in najzanesljivejši vodnik po glavnem mestu Slovenije, še celo, ker ga spremlja v prilogi prikupen večbarvni mestni načrt, delo arhitekta Vlasta Kopača. Po splošnem pregledu, ki nas seznanja z naravnimi, prometnogeografskimi, političnimi, kulturnogeografskimi, demografskimi in zgodovinskimi podatki, je avtor nadrobno opisal staro Ljubljano, južno Ljubljano, novo mestno središče in vzhodne ter severne mestne dele. Kranjčev opis, ki bi, morda dopolnjen s praktičnimi turističnimi navodili, zaslužil objavo kot posebna knjiga, obsega potemtakem vso občino Ljubljana-Center. Obširno so obdelane tudi druge ljubljanske občine (Lj.-Bežigrad, Lj.-Moste-Polje in Lj.-Šiška pretežno iz peresa Živka Šifrerja, medtem ko je opis občine Lj.-Vič-Rudnik vedel delo Romana Savnika ml. in deloma Janeza Debeljaka).

Ne le Ljubljana in njen okoliš, tudi druge v knjigi obravnavane občine so naše dobre opisovalce. Pretežno so sodelovali pri opisih občin — Crnomelj: I. Simonič, Domžale: P. Urankar in J. Grčar, Grosuplje: R. Savnik ml., Kamnik: P. Urankar in J. Grčar, Kočevje: I. Simonič in Z. Šifrer, Litija: J. Zupančič in Iva Zupančič, Metlika: Z. Rus, Novo mesto: M. in T. Dobovšek, R. Savnik ml., I. Baškovič, Ribnica: I. Simonič in J. Debeljak, Trebnje: F. Ražun, I. Dvornik in drugi.

Zelji, ki je bila ponovno izražena, da bi leksikon navajal tudi literaturo o posameznih krajih, uredništvo razumljivo ni moglo povsem ustreči, vendar je pri nekaterih pomembnejših krajih le zapisana vsaj glavna literatura, v dveh primerih (pri Ljubljani in Novem mestu) pa hvalevredno tudi opozorilo, kje je treba iskati podrobnejšo bibliografijo.

Knjigi je priloženih 8 preglednih zemljevidov občin, ki so vestno delo prof. F. Planine in tehnika F. Otujca, ter že omenjeni načrt Ljubljane V. Kopača. Tu naj mi bo dovoljena pripomba, ki ni geografska, marveč bibliotekarska. Zdi se mi škoda, da zemljevidi niso uvezani v knjigo, temveč zloženi v malo trpežno mapo, iz katere se kaj lahko izgube ali poškodujejo. Zgodilo se bo tudi, da bo kdo prav porabni zemljevid svoje občine pribil na steno, kjer bo prej ali slej propadel, knjiga pa bo nepopolna. Dobro bi bilo tudi, da bi zemljevidi imeli napise še na hrbtni strani in da bi bili oštevilčeni. Tako bi lahko hitreje ugotovili, h kateri izmed bodočih štirih knjig leksikona spada zemljevid.

Knjiga je delo 59 avtorjev in opisuje 2025 naselij. Profesorju Romanu Savniku gre za delo, ki ga je opravil z urejevanjem in dokončnim oblikovanjem tega ogromnega gradiva, vse priznanje. Pohvala pa gre tudi vsem njegovim sodelavcem.

Valter Bohinec

Jugoslovanski simpozij o urbani geografiji. *Geographica Slovenica* 1. Izdal in založil Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1971, 298 + (IV) strani.

Slovenska geografska strokovno-znanstvena publicistika je spet postala bogatejša za publikacijo *Geographica Slovenica*, ki jo bo občasno izdajal Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani. Po svojem osnovnem konceptu je ta publikacija, v razliko od drugih geografskih revij, dvojezična strokovna publikacija, kar je nedvomno izrednega pomena za razširjanje in prodiranje slovenske geografske misli in znanstvenih dosežkov naših geografskih raziskav v tuje strokovne kroge.

Prvi zvezek zbornika »*Geographica Slovenica*« prinaša celotno gradivo s prvega jugoslovanskega simpozija o urbani geografiji, ki je bil v jeseni 1970. leta v Ljubljani (poročilo o njem gl. v GV XLII, str. 155—156). Na tem mestu moramo pohvaliti prizadevnost organizatorja simpozija kakor tudi glavnega urednika zbornika prof. I. Vrišerja, da sta nam v tako izredno kratkem času, ko je minilo komaj leto dni od posvetovanja o urbani geografiji, že v tiskani obliki posredovala vseh 20 referatov, ki so bili na simpoziju podani in diskusijo, ki se je razvila ob njih.

Po vsebinski zajetosti problematike s področja urbane geografije so v zborniku objavljeni referati razdeljeni na pet razdelkov. V prvem poglavju nas I. Vrišer s prispevkom »Jugoslovanska urbana geografija u posleratnom periodu« seznanja z glavnimi smerni proučevanja naših mestnih naselij (regionalno-geografska, proučevanje funkcij in vplivnih območij mest, prebivalstvene in socialne problematike mest, morfološke strukture).

Drugi razdelek z naslovom »Urbanizacija in urbani sistemi« vsebuje štiri izredno zanimive referate. S. Žuljić objavlja referat »Pojava metropolskih regija i njihovo značenje za dalju urbanizaciju Jugoslavije«; K. Ruppert v članku »Der Urbanisierungsprozess aus der Sicht der Sozialgeographie« razmišlja o osnovnih funkcijah obstoja v procesu urbanizacije; med nje prišteva naslednje štiri kategorije: »življenje v skupnosti«, delo, stanovanje in rekreacija. V. Kokolet objavlja »Sistem centralnih krajev in spremembe politično-teritorialnih enot v SR Sloveniji«. Avtor je mnenja, da se hierarhija upravnih enot zelo dobro odraža tudi v hierarhiji centralnih krajev, in na osnovi tega skuša v SR Sloveniji spoznati dinamiko sistema centralnih krajev. Pisec ugotavlja, da je redukcija števila naših občin v letu 1952 bila izvedena v smislu »oskrbnega načela« (po W. Christallerju), medtem ko se pri naslednjem skrčenju števila občin (od leta 1955 do 1957) kaže, da je »oskrbno« načelo bilo